

Steriloinnit 2023

Steriloitien kokonaismäärä pysyi vakaana

PÄÄLÖYDÖKSET

- Vuonna 2023 naisille tehtiin noin 700 sterilointia ja miehille noin 2 200.
- Väestöön suhteutettuna vuonna 2023 miehille tehtiin 2,0 sterilointia tuhatta 25–54-vuotiasta miestä kohden. Naisilla vastaava luku oli 0,7.
- Steriloitien määrä pysyi vuonna 2023 vakaana. Vuonna 2022 määrä laski 29,1 %.
- Naiset hankkivat steriloinnin keskimäärin nuorempina kuin miehet.

Vuonna 2023 tehtiin noin 2 900 sterilointia eli yhteensä saman verran kuin vuonna 2022. Kuitenkin erityisesti naisille tehdyt steriloinnit ovat vähentyneet 2000-luvulla selkeästi ja myös vuonna 2023 niiden määrä laski merkittävästi (-18,2 %). Miehille tehtyjen sterilointien määrä puolestaan kasvoi hieman (+6,4 %).

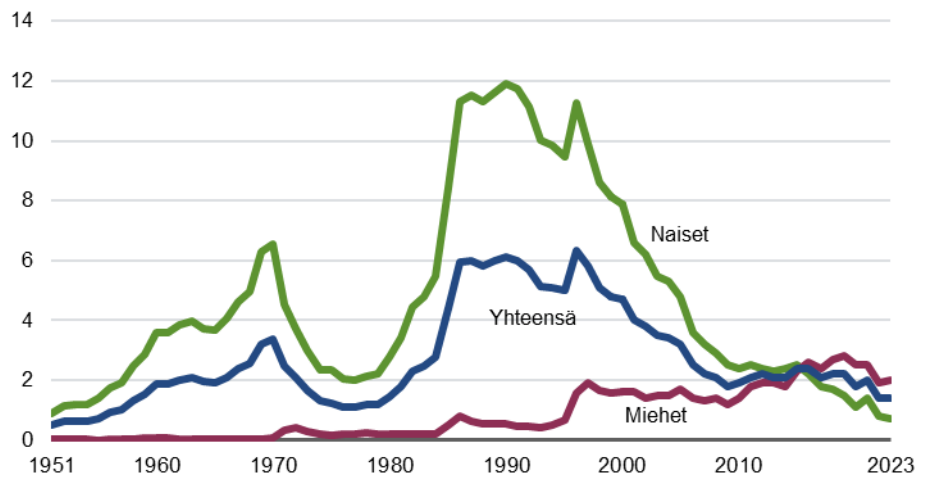
Miesten sterilointien osuus on 2000-luvulla kasvanut selvästi. Vuonna 2000 miehille tehtiin vain 17 prosenttia kaikista steriloinneista ja vuonna 2023 osuus oli 75,7 prosenttia.

Steriloitien kokonaismäärän voimakasta laskua 1990-luvun puolenvälin jälkeen selittävät muun muassa ehkäisymenetelmien valikoiman laajeneminen ja lasten hankkiminen myöhäisemmällä iällä. Vuoden 1985 jälkeen tapahtunutta sterilointien yleistymistä selittää tuolloin voimaan tullut vapaampi lainsäädäntö.

Steriloitavat naiset ovat keskimäärin miehiä nuorempia: naisten keski-ikä vuonna 2023 oli 36,7 vuotta ja miesten 40,7 vuotta.

Vuoden 2023 aineiston osalta sterilointirekisterissä tiedetään olevan sairaalakohtaisia kattavuuspuutteita, mutta toimenpiteiden kokonaismäärä on linjassa THL:n hoitoilmoitusrekisterin tietojen kanssa. Rekisterin kattavuuteen kannattaa kuitenkin suhtautua varauksella.

Kuvio 1. Steriloinnit tuhatta 25–54-vuotiasta kohti vuosina 1951–2023

Anna Heino
anna.heino@thl.fi

Mika Gissler
mika.gissler@thl.fi

På svenska

Huvudresultaten och kvalitetsbeskrivning publiceras på svenska på webbplatsen thl.fi och i publikationsarkivet julkari.fi.

In English

The main results and quality description are published in English on the thl.fi website and in the Julkari.fi archive.

Steriloimislaki

Suomessa steriloimista ohjaa steriloimislaki (283/1970) ja sen nojalla annettu asetus (427/1985). Lainsäädäntö määrittää perusteet steriloimisen suorittamiselle.

Steriloiminen voidaan henkilön pyynnöstä suorittaa, jos hän on synnyttänyt tai hänellä on vähintään kolme alaikäistä lasta, jos hän on täyttänyt 30 vuotta tai jos raskaus vaarantaisi hänen henkensä tai terveytensä. Steriloiminen voidaan suorittaa myös, jos henkilön mahdollisuudet muuten ehkäistä raskaus ovat epätavallisen huonot, jos on syytä olettaa, että hänen jälkeläisillään olisi vaikea sairaus tai ruumiinvika, jos henkilön sairaus tai muu siihen verrattava syy vakavasti rajoittaa hänen kykyään hoitaa lapsia tai jos henkilö pysyvästi kokee kuuluvansa vastakkaiseen sukupuoleen ja elää tämän sukupuolen mukaisessa roolissa.

Steriloimislakia muutettiin vuonna 2023. Muutos astui voimaan 3.4.2023 ja sen myötä lisääntymiskyvyttömyys ei ole enää vaatimus sukupuolen vahvistamiselle.

Käsitteet ja määritelmät

Steriloiminen: Steriloimisella tarkoitetaan miehen tai naisen sukuelimiin kohdistuvaa toimenpidettä, joka johtaa pysyväan suvunjakamiskyvyttömyyteen. Steriloimiseksi ei katsota sellaista sukuelimiä koskevaa toimenpidettä, joka on tarpeellinen sukuelinten tai niihin liittyvän sairauden hoitamiseksi.

Lisätietoa lisääntymisterveyteen liittyvistä käsitteistä löytyy [Suomalaisen tautien kirjaamisen ohjekirjasta](#).

thl.fi/tilastot/steriloinnit

Tämän julkaisun viite:

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Steriloinnit 2023. Tilastoraportti 29/2024. Suomen virallinen tilasto (SVT).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

ISSN 1798-0887

Laatuseloste (SVT)

Steriloinnit

Tilastotietojen relevanssi

Steriloimistilasto sisältää tietoja steriloiden lukumäärästä vuosittain. Steriloinnit esitetään sukupuolittain ja ikäryhmittäin väestöön suhteutettuna (tuhatta 25–54-vuotiaasta kohden) sekä myöntämisperusteen mukaan jaoteltuna.

Raportti on tarkoitettu seksuaali- ja lisääntymisterveyden kanssa työskenteleville terveydenhuollon ammattihenkilöille, hallintoviranomaisille, suunnittelijoille ja tutkijoille, joilla on tarve saada ajantasaista tietoa steriloinneista.

Käytetyt käsitteet ja määritelmät on selitetty tilastoraportin tekstiosassa.

Tietojen käsittely perustuu lakiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta (668/2008), Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) tilastotoimesta annettuun lakiin (409/2001), lakiin terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä (556/1989), asetukseen terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä (774/1989) sekä steriloidenlakiin (283/1970) ja sen nojalla annettuun asetukseen (steriloimisasetus 427/1985).

Menetelmäkuvaus

Steriloimistiedot on kerätty kaikista Suomen sterilointeja suorittavista terveydenhuollon toimintayksiköistä. Tilaston perusjoukko muodostuu kaikista henkilöistä, joille on tehty sterilointi. Lainsäädännön mukaan terveydenhuollon toimintayksikön, jossa toimenpide on suoritettu, on toimitettava THL:lle ilmoitus suoritetusta toimenpiteestä sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamalla lomakkeella kuukauden kuluessa toimenpiteen suorittamisesta. Itsenäisenä ammatinharjoittajana toimiva lääkäri vastaa suorittamansa steriloinnin ilmoittamisesta THL:lle. Tilastot perustuvat THL:n 2.5.2024 mennessä saamiin ilmoituksiin.

Vuoden 2023 tiedot ovat saapuneet THL:ään pääosin sähköisesti. Sähköinen tiedonkeruu aloitettiin 2015. Toimenpideyksiköt joko täyttävät sähköisen lomakkeen ja tallentavat sen tietoturvallisesti THL:n käyttöön tai tiedot siirtyvät THL:ään tietokantapointintana. Vuositaitin paperilla saapuu muutamia rekisteri-ilmoituksia.

Aineiston tarkistusajoja tehdään säännöllisesti ja epäselvät tapaukset tarkistetaan toimenpiteen suorittaneesta sairaalasta.

Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Tietojen oikeellisuus on riippuvaista tiedonantajien toimittamien tietojen laadusta. Epäselvissä tapauksissa steriloidenrekisterin tietoja verrataan muiden rekisterien (syntymärekisteri ja hoitoilmoitusrekisteri) tietoihin. Tarvittaessa pyydetään tarkistus toimenpiteen suorittaneesta terveydenhuollon toimintayksiköstä.

Vuoden 2023 aineiston osalta aineistossa tiedetään olevan sairaalakohtaisia kattavuuspuutteita, mutta toimenpiteiden kokonaismäärä on linjassa THL:n hoitoilmoitusrekisterin tietojen kanssa. Rekisterin kattavuuteen kannattaa kuitenkin suhtautua varauksella.

Steriloimisrekisterin tietojen kattavuutta selvitettiin vuonna 2006 mm. hoitoilmoitusrekisterin avulla¹. Selvityksessä todettiin, että tehdyt steriloinnit on ilmoitettu steriloidenrekisteriin 95,5 prosenttisesti. Rekisteriin saatujen ilmoitusten mukaan sterilointien kokonaismäärä on vähentynyt 1990-luvun puolesta välistä lähtien. Osittain kehitys johtuu ikäluokkien pienentymisestä sekä ehkäisyvalmisteiden kehittymisestä, mutta selvityksessä todettiin myös sterilointien ilmoittamisen heikentyneen. Vuoden 2011 aineistolla tehty kattavuustutkimus osoitti, että steriloidenrekisterin kattavuus oli yhä hyvä, mutta oli laskenut

¹ Hanna Eronen, Mika Gissler & Annukka Ritvanen (2006): [Steriloimisten rekisteröiminen Suomessa. Steriloimisrekisterin ja hoitoilmoitusrekisterin steriloiden tietojen vertailu ja aineiston laadun analysointi vuosilta 2000–2003](#). Työpapereita 12/2006. Helsinki; Stakes.

noin 90 prosenttiin². Viime vuosina yhä suurempi osa miesten steriloinneista suoritettiin yksityisen terveydenhuollon puolella eikä niiden osalta kattavuudesta voida varmistua.

Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Steriloimistilasto julkaistaan normaalisti vuosittain. Touko-kesäkuussa ilmestyvä tilastoraportti sisältää edellisen päättyneen vuoden tilastot.

Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Tilasto julkaistaan [THL:n verkkosivuilla](#). Tietoja julkaistaan tilastoraportin lisäksi myös käyttäjän omat valinnat mahdollistavissa [tietokantakuutioissa](#) sekä [Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanetissä](#).

[Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen Findata](#) voi tehdä tarkempia eri rekisteriaineistoja yhdisteleviä taulukoita ja myöntää tutkijoille luvan steriloisrekisterin tietojen käyttöön tieteellisessä tutkimuksessa.

Tilastojen vertailukelpoisuus

Steriloimistiedot ovat vuodesta 1987 alkaen THL:n sähköisessä tietokannassa. Varhaisempien vuosien tiedot on saatu osana virallista tilastoa ilmestyneistä lääkintöhallituksen julkaisuista (Lääkintöhallitus vuosina 1935–1954; Yleinen terveyden- ja sairaanhoitotilasto vuosina 1955–1970; Terveydenhuolto vuosina 1971–1987).

Aikaisempien vuosien aineistoa on tarkastettu mm. poistamalla kaksoiskappaleita ja lisäämällä aikaisemmin tilastosta puuttuneita tapauksia. Siksi osa tiedoista poikkeaa aiemmin julkaistuista tilastoista.

Ikäryhmiä tarkasteltaessa on huomattava, että rekisterin ikätieto on vuodesta 1994 lähtien potilaan ikä toimenpidenä. Tätä ennen ikätieto on ikä vuoden lopussa, joka on takautuvasti laskettu vuosille 1987–1993.

Steriloimisen käsitteet ja määritelmät ovat pysyneet koko ajan samoina.

Steriloimintilomakkeella on paikoin mahdollista kirjata useampi vaihtoehto (mm. ehkäisy menetelmä, steriloisimenpide ja steriloisimen peruste) ja tämä tulee huomioida prosenttiosuuksien laskennassa.

Steriloimislakia muutettiin vuonna 2023. Muutos astui voimaan 3.4.2023 ja sen myötä lisääntymiskyvyttömyys ei ole enää vaatimus sukupuolen vahvistamiselle. Uudistunut sterilointien tiedonkeruulomake astui voimaan 1.9.2023. Lisätietoja tiedonkeruulomakkeesta [THL:n verkkosivuilla](#).

Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Tilastoraportti sisältää koko maan kattavasti tiedot suoritetuista steriloinneista.

Aikaisempien vuosien tietoja päivitetään tarpeen mukaan taannehtivasti, mutta aikaisempiin vuosiin kohdistuvien muutosten on todettu olevan melko pieniä. Tämän raportin julkaisun yhteydessä esimerkiksi vuoden 2022 aikaisemmin raportoitu kokonaislukumäärä kasvoi 13 tapauksella.

² Heino A, Niinimäki M, Mentula M, Gissler M. [How reliable are health registers? Registration of induced abortions and sterilizations in Finland](#). Inform Health Soc Care. 2017 Apr 7:1-10.